

۵

امام رضا (علیه السلام)،

زندگی و اقتصاد

زائر صوفی

محمّد حکیمی

عنوان و نام پدیدآور: امام رضا علیه السلام زندگی و اقتصاد / محمد حکیمی
 مشخصات نشر: مشهد، به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)، ۱۳۹۴
 مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص
 فروست: به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی) ۱۸۳۴۰۱. ژانر رضوی: ۵
 یادداشت: کتابنامه
 موضوع: علی بن موسی علیه السلام، امام هشتم، ۹۱۵۳ - ۲۰۳ ق. -- نظریه
 درباره اقتصاد
 موضوع: اسلام و اقتصاد
 شابک: ۳-۲۲۴۵-۰۲-۹۶۴-۹۷۸
 سرشناسه: حکیمی، محمد، ۱۳۱۸-
 شناسه افزوده: مشهد، به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ الف ۸/ح ۲/۲۳۰ BP
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۸۷۳۱۸
 رده بندی دیویی: ۴۸۳۳/۲۹۷

به نشر

انتشارات آستان
قدس رضوی

رضوی / ۵

۱۸۳۴

امام رضا (ع) زندگی و اقتصاد

محمد حکیم

طراح جلد | حمید قنبر

صفحه آرا | محسن مری

چاپ | اول - ۳۹۴

شمارگان | ۱۵۰۰ نسخه

قطع | پالتویی

چاپ | مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

شابک | ۹۷۸-۹۶۴-۰۲-۲۲۶۵-۲

این کتاب در قطع پالتویی ۸ نوبت به چاپ رسیده است.

حق چاپ محفوظ است.
به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

قیمت | ۶۰۰۰۰ ریال

دفتر مرکزی | مشهد، بلوار سجاد، خیابان میلاد | ص.ب. | ۹۱۳۷۵/۴۹۶۹

تلفن و دورنگار | ۳۷۶۵۲۰۰۸

دفتر تهران | تلفن و دورنگار | ۸۸۹۶۰۴۶۶

نشانی اینترنتی | www.behnashr.com | پست الکترونیکی | publishing@behnashr.com

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۳	بخش اول: اصل مالکیت
۱۳	فصل ۱: مالکیت حقیقی
۱۷	فصل ۲: مالکیت مجازی
۱۹	فصل ۳: مالکیت اشتراکی
۲۱	فصل ۴: مالکیت فردی
۲۵	بخش دوم: حدود و شرایط
۲۵	فصل ۱: اصل محدودیت
۲۹	فصل ۲: محدودیت در راههای درآمد
۳۳	فصل ۳: محدودیت سود در داد و ستد
۳۹	فصل ۴: محدودیت در مصرف
۴۳	فصل ۵: تقدیر (اندازه‌داری) در زندگی
۴۷	فصل ۶: شکر (بهره‌برداری درست از نعمتها)
۵۳	بخش سوم: پدیده فقر
۵۳	فصل ۱: فقر، عامل مرگ و نابودی

- ۵۷ فصل ۲: فقر، عامل سلب شخصیت
- ۶۱ فصل ۳: فقر، کلید مشکلات اجتماعی
- ۶۳ بخش چهارم: علل و عوامل فقر
- ۶۳ فصل ۱: ظلم
- ۶۵ فصل ۲: مدیریت غیر متخصص
- ۶۷ فصل ۳: فساد و تباهی اموال
- ۷۱ فصل ۴: حاکمیت معیارهای سرمایه‌داری
- ۷۵ فصل ۵: مدیریت خائن
- ۸۱ بخش پنجم: مبارزه با فقر
- ۸۱ فصل ۱: تأمین نیازمندیها در طبیعت
- ۸۵ فصل ۲: مالیاتهای اسلامی (زکات)
- ۸۷ فصل ۳: حق معلوم
- ۹۱ فصل ۴: تأمین سطح زندگی
- ۹۲ ا - نان و آب
- ۹۴ ب - گوشت
- ۹۵ ج - لباس
- ۹۷ د - نظافت و بهداشت
- ۹۹ ه - تزئین و آرایش
- ۹۹ و - عطر، بوی خوش
- ۱۰۰ ز - رابطه سطح زندگی و سطح درآمد
- ۱۰۲ ح - تأمین سالیانه
- ۱۰۵ فصل ۵: حرمت مال و رشد آن
- ۱۰۷ بخش ششم: کار و عمل
- ۱۰۷ فصل ۱: کار در قانون طبیعت و نظام آفرینش
- ۱۱۱ فصل ۲: کار در قانون دین و نظام تشریع
- ۱۱۹ بخش هفتم: تعاون و مددکاری اجتماعی

۱۲۱	بخش هشتم : اخوت اسلامی و خاستگاه اقتصادی آن
۱۲۵	بخش نهم: مسئولیت دولت
۱۲۵	فصل ۱: نقش حیاتی حکومت
۱۲۷	فصل ۲: چگونگی رابطه امام و امت
۱۲۹	فصل ۳: همسان زیستی با محرومان
۱۳۳	بخش دهم : پدیده سرمایه‌داری
۱۳۳	فصل ۱: مشکل اساسی
۱۳۵	فصل ۲: راه‌آوردهای شوم سرمایه‌داری
۱۳۵	۱- روابط اقتصادی و بُعد زندگی مادی
۱۳۵	الف - گسترش شهت‌های عمومی در دست طبقه اشراف
۱۳۶	ب - رباخواری
۱۳۷	ج - ظلم، خیانت و استثمار
۱۳۸	د - انحصار طلبی در اموال... استثمار
۱۴۰	۲- تأثیر سرمایه‌داری در روابط انسانی و بُعد معنوی
۱۴۲	الف - ترک نیکوکاری و کارهای انسانی
۱۴۳	ب - ترک صله رحم و قطع ارتباط خانوادگی
۱۴۵	ج - بخش و خست
۱۴۵	د - تعهدشناسی و مسئولیت‌گریزی
۱۴۹	بخش یازدهم : انتظار سامانیابی زندگی
۱۵۳	بخش دوازدهم : کرامت انسان و حقوق او
۱۶۳	کتابنامه

پیش گفتار

نیازهای زندگی و مسائل زیستی و اقتصادی، بیشترین نگرانی انسان دیروز و امروز است. با شرایط کنونی، در آینده نیز چنین خواهد بود. برطرف کردن این نگرانی بزرگ و فراگیر، آنگاه امکان دارد که اقتصاد با مسائل ارزشی آمیخته گردد و اخلاق به کمک معیارهای اقتصادی بشتابد، و عدالت اجتماعی بر سیاستهای مالی و مالیاتی اقتصادی پرتو افکند.

روشن است که قوانین به تنهایی نمیتواند تعهد لازم و مسئولیت شناسی ژرفی را در انسانها پدید آورد، و از این همه فاصله های زندگی و محرومیتها بکاهد. از اینرو، در تعالیم اسلامی، اخلاق و اقتصاد پیوندی ناگسستنی دارد و فعالیتهای اقتصادی انسانی بر پایه باور تکلیف و مسئولیتهای خدایی استوار گردیده است و انسانهای دین باور، در گردش ثروت

و شیوه‌های تولید و توزیع و مصرف، از تکلیف الهی پیروی می‌کنند و مسئولیتهای انسانی را نیک باور دارند. بدین جهت است که بازار اسلامی و کارگاه و کارخانه و مزرعه اسلامی با دیگر بازارها، کارخانه‌ها و مزارع تفاوتی اصولی می‌یابد. و اصول و معیارهایی خدایی بر آن پرتو افکنده و آن را از هر گونه ظلم و حق‌کشی بدور داشته است. (البته در صورتی که اسلامی باشد).

اصل تعهدشناسی و مسئولیت‌پذیری که از آموزشهای اساسی همه ادیان آسمانی است؛ در اسلام بسیار مورد تاکید قرار گرفته است؛ بر بستره در روابط اقتصادی. در پرتو این اصل است که نه تنها گویا سامانی شایسته می‌یابد و از رنج و اندوه توده‌های انسانی کاسته می‌گردد.

حضرت امام ابوالحسن علی بن موسی الرضا (علیه السلام) در بیان «حکمت احکام» و از جمله «زکات» می‌فرماید: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَلَّفَ أَهْلَ الصَّحَةِ الْقِيَامَ بِشَأْنِ أَهْلِ الْإِيمَانَةِ وَالْبَلَوَى...» خداوند توانمندان را مکلف کرده است تا برای (اداره) امور بیماران زمین‌گیر و دیگر مبتلایان قیام کنند...

مسئولیتهای اقتصادی، در حوزه رفتار و تلاش انسانی و روابط اجتماعات بشری^۲ از مهمترین مسئولیتها است، که همه انسانها در برابر آن مسئول و متعهدند، و هر کس به سهم خویش و به مقدار توانی که دارد (طبق تعبیر کلام امام رضا (علیه السلام))، باید برای رفع نابسامانیهای اقتصادی جامعه خویش و کل جامعه بشری بکوشد. همین خط مشی کلی و همین

۱. معیارهای اقتصادی در تعالیم رضوی، ص ۱۰.

۲. و همین است که در قرآن کریم «زکات»، همواره در کنار «نماز» که عمود دین و رکن اسلام است ذکر شده و عمود دوم دین شمرده شده است.

سیاست مالی است که از مجموع تعالیم دین و احادیث پیامبر ﷺ و امامان معصومین علیهم السلام و از جمله تعالیم رضوی، به روشنی به دست می‌آید. خط اساسی و معیارهای اصلی این رساله نیز بر همین محور دور می‌زنند.

در این زمانه ناهنجار، و با همه انسانیت‌های فراموش شده، و با انبوه موانعی که بر سر راه انسانها در سراسر کره زمین پدید آمده است، اگر راههای رهایی به انسانها نموده شود، ارزشهای معنوی و الهی درست تبیین گردد، با آغوش بر پذیرفته خواهد شد، و رویکرد به آموزشهای اصیل دین اوج خواهد گرفت و زمینه اندیشه‌های باطل و بی‌پایه و اساس بشری، از میان خواهد رفت.

امام رضا علیهم السلام:

رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحَبَّ إِلَيْنَا مِنْكَ لَهُ: وَ كَيْفَ يُحْيِي أَمْرَكُمْ؟
 قَالَ: يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ. إِنْ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا
 مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَا تَبُعُونَا!

خدا پیامرزد کسی را که امر ما را زنده کند. گفتم: چگونه امر شما را زنده می‌کند؟ فرمود: با ما را می‌آموزد و به مردمان تعلیم می‌دهد. همانا اگر مردم تعالیم زیبای ما را دریابند از ما پیروی کنند (نه از غیر ما)، یعنی به راه درست و «صراط مستقیم» درمی‌آیند، و به سعادت هر دو جهان می‌رسند.

در راستای این هدف ارزشمند، پاره‌ای از تعالیم رضوی علیهم السلام در مسائل معیشت و زندگی و بینش‌های اقتصادی گرد آمد، و به صورت این رساله عرضه گشت. امید که در معرفی

زیبائیهای تعالیم آن امام بزرگ، موفقیتی نصیب شده باشد، و نارسایی بیان و این قلم را، ژرفایی و بیکرانگی این حکمتها و آموزشها جبران کند، و دیدگاههای ویژه مسائل مالی در احادیث امام علی بن موسی الرضا (ع) اندکی روشن گردد، و همگان را سودمند افتد و نسل جوان ما را با فرهنگ غنی اسلامی، اندکی آشنا سازد.

مشهد مقدس رضوی

۸۱/۲/۳